

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. J. Verleur — Amersfoort

JEZUS LEEFT!

Mattheüs 28 : 6

Lukas 24 : 34

Johannes 11 : 25

Leven en leven is twee.

We denken vaak, dat, wanneer we alle verschijnselen kennen en combineren, alle functies beheersen, we dan ook het leven als leven in handen hebben. Let U maar op de jongste berichten over het biotechnologisch onderzoek. Als je de biotische verschijnselen kent en weet te groeperen, kun je straks in feite alle levensverschijnselen beheersen en met technische hulpmiddelen zó uitwerken, dat er praktisch géén geheimen van het leven meer bestaan.

Biologie is de kennis van de levensverschijnselen in hun onderlinge samenhang. Ook het sterven behoort tot de biologische mogelijkheden, want cellen bestaan niet eeuwig. Doodgaan is dan een natuurlijk proces geworden.

Wat moet je (biologisch gezien) met Pasen beginnen?

Ho even, leven en leven is twee.

Ook de bijbel kent nog dat andere woord voor leven, niet bios maar dat totaal andere woord, dat ook voor onze Heer Jezus Christus wordt gebruikt, nl. dzooè, als Hij in Johannes 11 : 25 zegt: Ik ben de opstanding en het leven.

Voor dat leven kun je geen biologische formule vinden, omdat het alle levensuitingen verbindt tot en opheft naar die volstreckte eenheid van zó-zijn, als God de Schepper leven heeft gemaakt en in zijn Zoon Jezus Christus heeft behouden door de opstanding uit de doden.

Jezus leeft! is de geweldige boodschap van de paasmorgen en daarom van iedere zondagmorgen. En de gelovige bioloog zal op die zondagmorgen dan ook niet zijn biologisch leerboek meenemen maar zijn bijbel, omdat Jezus het leven is.

Die paasmorgen is wel iets geweest om je wild te schrikken.

Tegen alle regels in, tegen alle ervaring in, tegen alle betersweten in, is het graf leeg.

De vrouwen vinden het graf leeg en ondanks alle wondere dingen en verschijnselen, gaan ze in paniek naar de andere discipelen, om hun te vertellen, wat ze gezien hebben. Vrouwenpraatjes, zeggen die. Wat moet je dáár nu van geloven?

De romeinse soldaten hebben het zelf gekonstateerd. Ze hebben de kruiselingen de genadeklap gegeven, maar dat was voor Jezus van Nazareth niet eens meer nodig. Dood is dood.

Net zoals bij ons allemaal. Als de dokter eenmaal klinisch heeft vastgesteld, dat de patiënt dood is, dan is er niets meer aan te doen. Biologisch gezien, zijn de cellen dood en dan is het uit.

Maar leven en leven is twee.

Dat kun je met gewone mensenogen niet zien. De vrouwen weten er geen raad mee. Maria huilt bij het graf en vraagt: waar moet ik Hem nu zoeken?

Pasen kun je niet waarnemen en er zijn voor dát leven, dat Jezus is, geen formules te bedenken.

Pasen kun je alleen maar *preken*. „Hij is opgewekt, gelijk Hij gezegd heeft.” „Jezus leeft!”

Maar dat kun je alleen geloven! Op zijn Woord geloven.

Let maar op die twee daar op de weg naar Emmaüs.

Ja, waar zouden ze anders over praten, dan over wat in Jeruzalem is gebeurd. De dood van Jezus. Een theologisch debat over God en over wat God had kunnen doen en waarom Hij het niet gedaan heeft, is altijd al een hebbelijkheid geweest van vrome mensen, die geen raad weten met Gods doen en laten en er daarom maar onderuit vluchten met veel gepraat. Maar ze laten de bijbel maar dicht. Want daar kun je toch niet verder mee. Het is een komplette verrassing voor hen, als die „vreemdeling” hen voor het geheim van het leven meeneemt naar de bijbel, naar de Schriften. En hun hart vliegt pas in de brand, als Jezus hun uit de Schriften laat zien, dat leven (bios) en leven (dzooè) twee is.

De Christus moest zo lijden en sterven en zo in zijn heerlijkheid ingaan.

Maar dat kun je alleen geloven! Op zijn Woord geloven.

Toen Martha het de Heer Jezus verweet, dat hij te laat gekomen was, om haar broer Lazarus van de dood te redden, zei Jezus tot haar: Ik ben de opstanding en het leven. Deze manier van zeggen geeft in twee begrippen in feite één geheel aan.

Je zou het zo kunnen vertalen: Ik ben het opstandingsleven.

Martha loopt daaronder uit, door het allemaal naar de toekomst te verschuiven. Ja, later, dan zal dat wel weer goed komen. Maar vandaag heb je daar niet zo veel aan. Dood is dood. Zoals wij allemaal vaak van het heil van God een wissel op de toekomst maken.

Maar Jezus zegt: nee, vandaag is het Pasen. Ik ben het opstandingsleven.

En wie dát gelooft, wie in Mij gelooft, leeft, ook als hij dood is.

Dat staat niet in de biologieboek, maar wél in de Bijbel.

De bijbel zegt, dat Jezus het geheim van het leven is.

Jezus leeft!

Hij is het opstandingsleven, waar we elke zondag mee beginnen.

Als ik Hem ken, leef ik, door Hem en alle biologische functies, krijgen hun zin en doel in Hem.

Ik leef, zelfs als al mijn biologische functies geëindigd zijn.

En nu weet ik ook, waarvoor ik leef. Waarvoor mijn hart klopt en mijn bloed stroomt en mijn adem hijgt.

Christus is het opstandingsleven. Dat is geen wissel op de toekomst, al heeft het ook voor de toekomst beslissende betekenis.

„En voor allen is Hij gestorven, opdat zij, die leven, niet meer voor zichzelf zouden leven, maar voor Hem, die voor hen gestorven is en opgewekt.” (2 Kor. 5, vers 15).

Jezus leeft.

Als je dát op zijn Woord gelooft, vliegt je hart in de brand voor Hem, en kun je zelfs écht biologie gaan studeren, omdat er geen cel bestaat buiten Hem en ik geen stap kan doen zonder Hem, die het opstandingsleven is.

Als ik zondag Hém werkelijk hoor, kan ik maandag weer naar school of naar mijn bedrijf of naar de keuken of voor mijn gezin zorgen.

Want Jezus is het geheim van het leven.

Op zijn offer aan het kruis rust alle levensherstel.

Met Pasen begint alles pas goed. Mijn leven en mijn sterven.

Mijn doen en mijn laten.

Als ik Hem op zijn Woord geloof.

Jezus leeft! Hem is het rijk over ál wat is gegeven.

En ik zal, aan Hem gelijk, eeuwig heersen, eeuwig leven.

God blijft zijn beloften trouw — dit is al, waar ik op bouw.

Jezus leeft! Nu is de dood mij de toegang tot het leven.

Troost en kracht in stervensnood zal de Levende mij geven.

Als ik stil Hem toevertrouw: „U bent al, waar ik op bouw.”

Het kernwapenvraagstuk (5)

DISCUSSIE GOUDZWAARD—DE JONG

Vragen

1. Terecht merk je op, dat in onze tijd de jongeren graag naar de ogen wordt gezien. Het oordeel van ouderen wordt vaak geminacht — iets wat Oswald Spengler eens een typisch kenmerk van een ondergaande cultuur noemde (in zijn boek over de ondergang van het Avondland). In onze tijd wordt het beginsel van de wetteloosheid meer openbaar; het zijn wellicht de „laatste dagen” waarvan Paulus spreekt in II Tim. 3 („Weet wel dat er in de laatste dagen zware tijden zullen komen: want de mensen zullen zelfzuchtig zijn, geldgierig, pochers, vermetel, kwaadsprekend, aan hun ouders ongehoorzaam, ondankbaar, onheilig, liefdeloos, onmatig, onhandelbaar). Kan je echter de caesuur, de scheiding, zo scherp leggen bij de nu opgroeiende jongere generatie als je in je preek doet? In het laatste boek van het Oude Testament, waar óók over de laatste dagen wordt gesproken, en van de terugkeer van Elia voordat de grote en geduchte dag van de Heer komt, wordt door de profeet een niet toevallige volgorde gekozen: „Hij — dat is: Elia — zal het hart van de vaders terugvoeren tot de kinderen en het hart van de kinderen tot hun vaders, opdat Ik niet kome en het land treffe met de ban”. Dat het hart van de vaders teruggevoerd wordt naar het hart van de kinderen, gaat voorop. Wanneer vele jongeren van onze tijd diep geraakt zijn door de nood en het onrecht in onze samenleving, dichtbij en veraf, en over het gemak waarmee soms ouderen over kernbepapening spreken, en persoonlijk soms een sobere levensstijl bewust verkiezen boven ons materialisme en onze prestatiedwang — moet dan het hart van de ouderen niet allereerst worden bekeerd, en zich openstellen voor juist veel wat bij hedendaagse jongeren leeft? Graaien de ouderen niet vaak meer dan de jongeren? Volks-bekering — dat is het woord wat je gebruikt, en het treft mij diep — want die is

inderdaad meer nodig dan ooit. Maar zou een volksbepapening juist niet in die door Maleachi aangegeven volgorde in onze tijd kunnen plaatsvinden?

2. Het omgaan met atoomwapens verbind je, dacht ik, terecht met het motief van de verantwoordelijkheid. En ik ben het geheel met je eens, dat we te maken krijgen met dingen die een steeds grotere verantwoordelijkheid van ons eisen. En het verantwoordelijkheidsbesef groeit daar zeker niet parallel mee, het neemt eerder af dan toe. In „verantwoordelijkheid” zit het woord „antwoord”. Dat sluit wel in de eerste plaats het antwoord geven aan God in, het willen luisteren naar de normen die Hij in Zijn Woord en Zijn Schepping aan mensen en volken, ook in hun onderling samenleven stelt. Maar hier juist zit óók voor mij bij het omgaan met de huidige wapentechnologie de pijn. Ben je het niet met mij eens, dat die ontwikkeling van de wapentechnologie is verzelfstandigd, op zichzelf is komen te staan, *buiten* de vraag naar een mogelijk gerechtvaardigde inzet van die wapens om? Is het nog ooit met de normen van de Heer te rijmen, dat het vermogen om de wereld *meervoudig* te vernietigen — immers, wat is daarvan de zin? — in onze tijd verder wordt verhoogd van het veertigvoudige tot het vijftigvoudige? Dat is toch een *misbruik* van datgene, wat in deze wereld ons door God is toevertrouwd?

3. Daaraan koppelt zich onmiddellijk de vraag, of het in zo’n volstrekt scheefgegroeide situatie niet juist een uiting van diepe verantwoordelijkheid kan zijn, een verdere ontwikkeling van deze wapentechnologie te pogen stop te zetten, en de wanprodukten van deze hoogmoed van menselijke kennis te weigeren in ons arsenaal van onze gerechtvaardigde verdedigingsmiddelen. Je zegt zelf terecht: „De dingen dreigen ons boven het hoofd te groeien. Maar zij doen dat slechts in zoverre wij dat toelaten”. Maar mijn vraag is dan: wat laten wij juist in deze dagen toe, wanneer we instemming zouden betuigen met nog verdergaande stappen op het bewapeningspad? Juist door naar een meer verantwoorde keuze van onze verdedigingsmiddelen toe te gaan, zouden we er blijk van

geven dat de mens inderdaad niet onder, maar boven de dingen is gesteld. En zou de lijn ook niet moeten worden doorgetrokken — dat in sommige tijden dienstweigeren een meer verantwoorde beslissing kan zijn dan dienst-nemen? Is daarin je oordeel misschien niet te vlot, te lichtvaardig — juist omdat het zo algemeen is gesteld?

Bob Goudzwaard

Antwoord

Beste Bob

Ook ik wil graag beginnen er mijn vreugde over uit te spreken dat er vandaag de dag over een moeilijk en verstrekkend onderwerp als de atoom-bewapening op goede, rustige en zakelijke toon gediscussieerd kan worden. Wel zal die goede toon zijn duidelijkheid moeten behouden, want vriendelijkheid kan natuurlijk niet het enige kenmerk van onze discussie zijn. Die duidelijkheid mis ik namelijk wat in de eerste vraag die je stelt. In het begin ervan lijkt je het eens te zijn met de maatschappij-analyse die ik in de preek gaf, dat we namelijk in de tegenwoordige overgang van de generaties met een zeer duidelijke verslechtering te maken hebben. Ook jij zegt immers: In onze tijd wordt het beginsel der wetteloosheid meer openbaar, en je citeert uit 2 Tim. 3. Maar in het laatst van de vraag staan we voor iets dat ik moeilijk met dit begin kan verenigen. Je zegt dan dat de door ons beiden noodzakelijk geachte volksbepapening weleens hieruit zou kunnen moeten bestaan, dat naar het woord van Maleachi 4: 6 het hart der vaders tot de kinderen teruggevoerd wordt, dat wil zeggen dat de ouderen zich allereerst moeten beferen en zich open moeten stellen voor veel wat bij de hedendaagse jongeren leeft. Ook na overweging van je kritiek blijf ik bij mijn kijk op onze tijd. Immers, de vele jongeren van, zeg maar: de nieuwe levensstijl, over wie je schrijft, vormen in werkelijkheid slechts een klein percentage van de jeugd. Het overgrote deel is inderdaad frivol. Bovendien heb ik tegen dat kleine deel ook grote bezwaren. Juist onder hen namelijk tref je degenen aan die niet willen trouwen en die nee zeggen tegen de militaire dienstplicht. Daardoor krijgen ze voor mij iets maatschappelijk en politiek

onbruikbaar. Ze houden zich te afzijdig van de samenleving en haar noden en staan daar te kritisch tegenover. Onder hen is weinig te vinden van de laconiciteit die doorklinkt in het woord van de Heiland, dat we ons vrienden moeten maken uit de onrechtvaardige Mammon, Luc. 16: 9. Jezus bedoelt daarmee te zeggen dat de onrechtvaardigheid van Mammon, dat wil zeggen: de verzondigheid en verziekteid van het economisch systeem, voor niemand een reden mag zijn om er persoonlijk van af te zien, met dit systeem te werken, er het goede mee te doen en er de gerechtigheid mee te betrachten. Er behoeft daarvoor niet gewacht te worden op de sanering van Mammon. En precies dat zie ik de kritische jongelui doen: afwachten, kritisch (hoewel niet konsekwent kritisch) afzijdig staan, eerst moet Mammon gezond worden en pas dan hebben wij armslag voor het goede.

En nu wil ook ik een overgang maken van het economische naar het militaire. Zoals er een onrechtvaardige 'Mammon' is, zo is er ook een onrechtvaardige 'Mars' (naam van de romeinse oorlogsgod). Je zult zeggen: nu maak jij dezelfde overgang als welke je bij je vraagstelling mij besteed. Ik weet het en toch doe ik dat. Want het bezwaar dat ik op dit punt tegen jou inbracht, is voor mijn overstapje juist 'n argument — pro. Aldus: als we reeds t.a.v. Mammon, op welk gebied onze opstelling veel vrijer is, ons niet onttrekken kunnen, hoe veel te minder dan als 't gaat over 'Mars', die ons vanwege de vijand veel minder vrij laat? Maar, onrechtvaardige 'Mars', wat bedoel ik daar mee? Wel, het hele militair-industriële apparaat, dat veelszins gekleurd is door het cynisme van veel wapenuitvinding en wapenhandel en wapengebruik. Ik zeg niet dat we ons daar zomaar onkritisch in moeten begeven. We moeten aan de verbetering ervan naar vermogen bezig zijn. En dat niet alleen technisch. Alleen, er moet intussen mee gewerkt worden in dienst van de gerechtigheid. Nooit is de onrechtvaardigheid van 'Mammon' of 'Mars' een belemmering voor een gerechtvaardigd gebruik ervan. Maar de ongeren over wie wij 't nu hebben, zijn door hun te kritische instelling niet 'in' voor deze lakonieke en nuchtere opstelling van het evangelie. Dat kun je, wat ons probleem betreft, hieraan merken dat ze alles weghonen wat gedaan wordt om te komen tot een aanvaardbaar risico dat aan 't gebruik van atoomwapens verbonden is. Van atoom-schuilkelders (destijds) af tot maritieme bases (nu) toe. En zij krijgen een veel te gemakkelijk gelijk met hun vaak weinig door-dachte en emotionele kritiek. Zeker vanuit de kerken. Ik voor mij ben van hun argumenten niet zo onder de indruk, dat ik mij als 'vader' tot deze 'kinderen' zou keren. En als ze dan ook nog (om nog maar iets te noemen) waarschuwen

pastorale notities

HET ZWAKKE VAN GOD

Die uitdrukking vind je in 1 Cor. 1 : 25 en het verband waarin ze voorkomt, verklaart de tendens van deze notitie.

Samen met een r.k. pastor ben ik bezig met de geestelijke verzorging van „De Merwebolder”. Daarin wonen ongeveer vijfhonderd zwakzinnigen. Elke dienst die we houden, wordt grondig voorbereid met een commissie uit het personeel. Want je moet daar wel meer improviseren dan in je eigen gemeente, maar met minder voorbereiding kun je niet toe. Woorden kunnen geen grote rol spelen. Die komen niet over. Nu kwamen we bij het opstellen van het draaiboek

voor de dienst van Goede Vrijdag en Pasen tot de slotsom dat er bij de kruisiging en de opstanding van de Here Jezus ook niet veel gezegd wordt. Er gebeuren grote dingen, maar ze worden in de Bijbel slechts met enkele korte zinnen onderdrukt. We dachten, dat we die lijn maar moesten volgen. Zo toonde het scherm enkele lichtbeelden die de kruisiging aanduiden en uit de Bijbel lasen we voor. Toen werden alle lampen in de zaal gedimd. Er zakte een doodse stilte neer, die iedereen om het hart sloeg. Het leek heel lang te duren. Maar tenslotte hoorde je zacht het orgel en de lampen gloeiden langzaam aan. Op dat moment riep iemand luid: „Als ik me niet vergis, hoor ik muziek en ik geloof ook, dat het licht wordt!” Het was een geloofsbelijdenis namens een zwakke gemeente, die zich in de maatschappij niet handhaven kan en uit zichzelf de weg niet vindt. Maar ook een kerk van scherpzinnigen kan in de verte de bazuinen al horen en het licht zien gloren in de graven.

A. H. Algra, Slidrecht

tegen de prestatie-dwang, zoals jij schrijft, dan begrijp ik hen niet eens. Werd er maar wat meer gepresteerd, denk ik dan. Hoe staat het bijvoorbeeld met de vakkennis? En dat is echt niet enkel een vraag aan de jongere jeugd alleen. Ik ben het met je eens, de kritische jongelui die je noemt, behoren ook volgens mij niet bij de frivole grote hoop, maar ze vormen er evenmin een goed alternatief voor. En wat dan met die tekst uit Maleachi? Het gebruik dat jij er van maakt, lijkt steun te krijgen vanuit het Nieuwe Testament, waar hij wordt aangehaald. In Luc. 1 : 17 wordt van Johannes de Doper gezegd: „En hij zal voor zijn aangezicht uitgaan in de geest en de kracht van Elia, om de harten der vaders te keren tot de kinderen en de ongehoorzamen tot de gezindheid der rechtvaardigen.” Daar staan de kinderen parallel met de rechtvaardigen en de vaders met de ongehoorzamen. Geheel in jouw lijn?

Ik heb in de preek beweerd, dat de bijbel soms van de volgende generatie zegt dat ze beter is dan de vorige. Eerlijk gezegd dacht ik daarbij aan trekstenen als deze. Welk Schriftgebruik past nu, het jouwe van Maleachi/Lucas of het mijne van Jesaja? Dat blijft iets subjectiefs houden. Zoals ik schreef: je hebt de gave van de profetie of je hebt die niet. Dat is mijn (en jouw) kwetsbaarheid.

Wel wil ik daar nu nog dit aan toevoegen, dat wanneer er in de opvolging der generaties een sterk verval zit (zoals ik vandaag meen te zien) ik er niet aan wanhoop dat in zo'n tijd de weinige recht-

vaardigen of enkelen van hen zo overtuigend naar voren zullen komen, dat ouderen, 'vaders', met schaamte over hun eigen lauwheid naar hen zullen zien en zich tot hen zullen keren. Dat betekent dus dat beide profetische woorden (van Jes. 56/7 en van Mal. 4) allebei tegelijk waar kunnen worden. Maar voor een maatschappij-analyse leent zich dan toch meer het gedeelte van Jesaja. Die andere werkelijkheid waar Maleachi op doelt, voltrekt zich veel meer in het verborgene en moet geestelijk geschouwd worden. In ieder geval kan ik voor een samenlevingsbeschrijving met Mal. 4 vandaag niets aanvangen. Daarvoor is het globale beeld dat ik van onze samenleving heb, veel te somber. Ik ben werkelijk zeer ongerust. Dit komt niet meer goed, vrees ik. Of het nu ook de 'laatste dagen' zijn, zoals je als mogelijkheid oppert, weet ik niet. De geschiedenis kent meer eindtijden. De bijbel trouwens ook. Maar dat onze tijd er een is, staat voor mij vast.

Overigens wil ik met mijn kijk niet doorgaan voor een 'laudator temporis acti', een verheerlijker van het verleden. Als ik Jesaja nazeg, dat de rechtvaardige verdwijnt, weet ik heel goed (met de bijbel mee) dat zij ten allen tijde meer uitzondering dan regel geweest zijn. Alleen worden ze nu té schaars. Wordt er nog wel aan gewerkt dat ze er komen, vroeg ik. En daarbij dacht ik echt niet enkel aan de jeugd beneden mij, maar ook aan mijn eigen generatie die nu bezig is op te voeden, predikanten, leraren enz.

(wordt vervolgd)

J. Meulink — Enschede

Het zwaard van de overheid

Het gebroken geweepte

Voor de tweede wereldoorlog was het gebroken geweepte embleem van de voorstanders van eenzijdig ontwapening. Wanneer je in de dertiger jaren in Amsterdam een kerkdienst meemaakte, waarin ds Buskes voorging zag je de gebroken geweeptes in grote aantallen. Om weer wat in evenwicht te komen gingen we dan de volgende keer prof. Wisse beluisteren.

Dit pacifisme verdween als sneeuw voor de zon, toen de horden van Adolf Hitler Europa overweldigden. De pacifisten hadden de slechtheid van de mensen onderschat. Velen hadden dan ook spijt van hun pacifistische houding.

Het was duidelijk, dat de slechte bewapening van landen als Frankrijk en Engeland en daarmee het militaire overwicht van de Duitse "Wehrmacht" bijgedragen heeft tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog. Het valt niet te ontkennen, dat een zeker machts-evenwicht voorwaarde is voor het handhaven van de vrede, al is het dan een vrede met vrees en beven.

Zolang er geen internationale rechtsordening is, zal dat ook wel niet veranderen.

Een goed defensie-apparaat van de niet-nazilanden had, voorzover wij het als mensen kunnen beoordelen, het leven van miljoenen kunnen sparen.

Toen na 1945 van de kant van Rusland gevaren dreigden en de Oost-europese landen steeds meer satellieten werden van Moskou, bleken de Westerse landen toch iets geleerd te hebben van de historie. De Navo-macht wierp een dam op tegen de steeds verder opdringende communistische legers.

Sindsdien is echter veel veranderd.

De situatie in de communistische landen wordt milder beoordeeld.

Beter een communistisch regiem dan een bloedige oorlog, zo menen velen. Rusland zou geen imperialistische neigingen meer hebben, zo wordt beweerd.

Het pacifisme kwam opnieuw op. De Navo begint een omstrede zaak te worden.

Het I.K.V., dat de kernbewapening uit Nederland wil doen verdwijnen, gaat steeds meer de pacifistische kant op. Zo protesteerde men onlangs zelfs tegen een mogelijk navo-depot in Hardenberg, hoewel daar zelfs geen munitie opgeslagen wordt.

Bij de Kamerdebatten in december 1979 bleek, dat velden de naïeve gedachte koesteren, dat Rusland bereid zal zijn afspraken over vermindering van bewapening te maken met een partner, die veel zwakker is.

Een naïef Kamerlid

Een typisch voorbeeld van deze naïefheid vond ik in een verslag van het Friesch Dagblad over een rede van het Kamerlid Couprie. Het Friesch Dagblad kennend, neem ik aan, dat dit verslag juist is.

Deze (dissidente) C.D.A.-er meende, dat men de Russen als volk niet op de knieën kan krijgen door onderhandelingen vanuit een machtspositie. Nu is het niet het doel van de Westerse landen, dat veronderstel ik tenminste, om het Russische volk op de knieën te krijgen, maar wel om door onderhandelingen te komen tot beperking der bewapening en wel speciaal van kernbewapening. Maar geen zinnig mens zal toch kunnen geloven, dat je dergelijke onderhandelingen voeren kunt als je zelf een veel zwakkere partner bent?

Het schijnt, dat ook vele politici deze les van de historie nog niet geleerd hebben. Couprie staat nl. bepaald niet alleen met deze opvatting.

Voor de oorlog vonden velen het niet de moeite waard „Mein Kampf” van Hitler te lezen. Het schijnt, dat vele politici het niet nodig achten zich te verdiepen in het wezen en het doel van het communisme.

Wellicht heeft de inval in Afghanistan en de verbanning van Sacharow hen iets geleerd.

Moet een christen pacifist zijn?

Van meer belang is een andere uitspraak van Couprie, die ik letterlijk uit het Friesch Dagblad overneem: „Het standpunt van mij is inderdaad tegenstrijdig. Op grond van de Bijbel zou je überhaupt pacifist moeten zijn. Dat moet je dan ook in alle levensfacetten doortrekken. Maar als je niet kunt ingrijpen bij overvallen, kapingen . . . juist in die gevallen is bewapening essentieel. Denk maar aan de kaping bij Wijster.”

Wat moet je nu met een dergelijk verhaal beginnen?

Je moet als christen pacifist zijn en toch geweld gebruiken tegen overvallen. Dat geldt dan toch ook bij overvallen door buitenlandse mogendheden?

Wanneer de Schrift echter werkelijk eist, dat we pacifist moeten zijn, dan moeten we dat ook in elke situatie zijn. Dan moeten we een overval rustig accepteren. Je kunt niet tegelijk wel en niet pacifist zijn.

Vraag de Schrift, dat we pacifist zullen zijn?

De Schrift eist van ons, dat we voor de vrede zijn en daarnaar streven.

Vrede met God en vrede met de naaste.

Pacifist zijn in de zin, waar Couprie erover spreekt, is het principieel weigeren ter bereiking van welk doel ook wapengeweld te gebruiken.

Een standpunt, dat b.v. door de Quakers wordt ingenomen. Een, naar ik meen, onjuist standpunt, maar als het eerlijk gemeend en nageleefd wordt, een respectabel standpunt.

Maar dan ook consequent zijn. Niet zeggen, dat je ondanks pacifist zijn toch voorstander bent van wapengebruik in bepaalde gevallen.

En evenmin een pacifistisch getinte motie van de P.v.d.A. verwerpen, omdat anders het kabinet-Van Agt zou aftreden.

Gij zult niet doodslaan

Maar de Bijbel zegt toch in het 6e gebod, dat we niet mogen doden?

En Gods geboden gelden toch voor mens en overheid?

Nu staat het in de Bijbel wat anders. God zegt, dat we niet mogen doodslaan. Een absoluut verbod om te doden geeft de Schrift ons niet. Zo leert o.m. Gen. 9 : 6, dat doden niet altijd verboden is. Immers daar zegt God: „Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden. Want naar het beeld van God heeft Hij de mens gemaakt.”

God zegt hier, dat mensen het bloed van een moordenaar zullen vergieten, omdat deze een schepsel, naar Zijn beeld gemaakt, heeft doorgeslagen.

Hier wordt nog niet uitdrukkelijk over de overheid gesproken, omdat de staat toen nog niet als apart samenlevingsverband georganiseerd was. Later leren we uit de Schrift, dat de overheid geroepen is booswichten als moordenaars te straffen. Onder de straffen, die de overheid geeft, valt ook de doodstraf.

In het 6e gebod zegt God, dat we niemand *wederrechtelijk* het leven mogen benemen. En dat gebod geldt ook voor de overheid.

Wanneer de overheid alles gedaan heeft om de onderdanen tegen booswichten te beschermen, mag ze als allerlaatste middel zelfs de weg van het dodend geweld gaan. Deze overheidsroeping geldt zowel tegenover binnenlandse als buitenlandse agressie. Daartussen is geen principieel verschil. Ook het geweld van de agressor, van de staat die misdadiger is geworden, moet tenslotte met geweld gekeerd worden.

De overheid, zo zegt Paulus in Rom. 13, draagt het zwaard niet tevergeefs. Daarom mag een christen geen pacifist zijn.

Een pacifist ontkent de roeping, die de overheid van God ontvangen heeft.

Romeinen 13

De overheid is door God ingesteld, omdat er in deze wereld behoefte is aan ordening en leiding. Als gevolg van de zondeval heeft de overheid zelfs de zwaarmacht gekregen om de ongebondenheid van de mensen te bedwingen (art. 36 N.G.B.).

Naar zijn aard is de staat een publieke rechtsgemeenschap. Om haar roeping in de staat te vervullen heeft de overheid bij uitsluiting de zwaarmacht ontvangen. „Door mij regeren de koningen en verordenden de machthebbers recht.” Spr. 15.

Opvallend is, dat in de laatste jaren veel pogingen gedaan zijn om aan de klem van Rom. 13 te ontkomen. Het zijn echter alle ondeugdelijke pogingen. Zo heeft prof. Van Zuthem gesteld, dat macht tot gezag wordt als het door de mens wordt erkend. Gezag is een kenmerk van relaties tussen mensen. Gezag komt dus niet van God, maar van mensen. Prof. Van Zuthem wil Rom. 13 als volgt lezen: „rechtmatige machten moeten van ieder gehoorzaamheid ontvangen”. Die rechtmatigheid moet dan door het volk bepaald worden.

Alleen maar... dat staat niet in Rom. 13 te lezen. Daar staat: „ieder mens moet zich onderwerpen aan de gezagsdragers, die boven hem staan. Want er is geen gezag dan van God. Ook het bestaande gezag is van God ingesteld.” (vert. van de bijbelstichting St. Willebrord.)

Mevr. Witte-Rang deed een andere, even ondeugdelijke poging.

Over het gehoorzaamheidsgebod in Rom. 13 schreef zij: „Er heerste toen een almachtige dictator, en hem niet gehoorzamen betekende de dood. Het onderwerpen in vers 1 krijgt zo wel een speciale lading: onderwerp je maar, je kunt niet anders.”

Hier wordt de gehoorzaamheidsplicht dus beperkt tot het zich onderwerpen aan een dictator omdat het toch niet anders kan.

Nu is het zo, en daarin heeft mevr. Witte gelijk, dat Rom. 13 ons niet een leer van de staat geeft. Die geeft de Schrift ons nergens.

Het gaat in Rom. 13 om de verhouding van de gelovige tot de overheid. Rom. 12 vertelt ons over het gedrag van de christenen in hun dagelijks

Hij is waarlijk opgestaan!

Bij 1 Corinthiërs 15 : 17-26

Melodie: Eens, als de bazuinen klinken

(Liedboek voor de kerken — 300)

„Hoe komen sommigen onder u er toe te zeggen, dat er geen opstanding der doden is? Immers, indien er geen doden opgewekt worden, dan is ook Christus niet opgewekt, en indien Christus niet is opgewekt, dan is uw geloof zonder vrucht, dan zijt gij nog in uw zonden.” (1 Cor. 15 : 12, 16, 17)

1. *Alle mensen moeten sterven.
Zo ook Christus, onze Heer:
Hij moest zich zijn bruid verwerven
door zijn dood, beroofd van eer.
Maar Hij geeft u
op zijn dag uw leven weer!* (Hebr. 9 : 27, 28)
2. *Indien Christus niet zou leven,
als Hij dood was voor altijd,
dan was ons geen hoop gebleven,
maar slechts schuld en donkerheid.
ij gelóven
dat Hij boven
leeft en plaats voor ons bereidt!*
3. *Laat die hoop u niet ontroven!
Mensenwijsheid zal vergaan;
blijf God op zijn woord geloven,
zoals Christus heeft gedaan.
Christ'nen, buigt u
en getuigt nu:
„Hij is waarlijk opgestaan!”* (Col. 1 : 21-23)
(Hebr. 12 : 2, 3)
4. *Eens zal Jezus wederkomen —
wie op aard verwacht Hem dan?
Elke macht zal Hij ontronen,
die de dood zijn kracht ontnam.
En wij zingen
— hemellingen —:
„Lof zij het geslachte Lam!”* (Luc. 18 : 8)
(Openb. 5 : 12)

Joop Klein

leven in dienst van God. Daar wordt in Rom. 13 de gehoorzaamheid tot de aardse overheid bij betrokken.

Paulus geeft daarvoor een algemene regel. Ieder mens moet zich aan de overheden onderwerpen. Een regel, die toen bindend was in de tijd, dat Nero regeerde, maar ook vandaag. Van een beperking tot de regering van en gewelddadige dictator lezen we niets.

Integendeel. Immers in vers 5 staat: daarom is het nodig zich te onderwerpen omdat we toch niet anders kunnen, maar omdat de overheid in dienst van God staat.

Tenslotte wordt Rom. 13 ook aangevochten, omdat Rom. 13 aanleiding zou geven tot vergoddelijking van het gezag. Het zal wel waar zijn, dat het gezag vaak vergoddelijkt is. Dat komt echter niet voor rekening van Rom. 13.

Paulus zegt juist, dat het menselijk gezag niet in zichzelf rust, maar hij wijst naar de goddelijke bron. Dat betekent juist een relativisering van het gezag. God deelt het gezag uit. De overheid is slechts in dienst van Hem.

Het atoomzwaard

Als alle middelen uitgeput zijn, kan de weg der liefde, die ook de overheid begaan moet, betekenen, dat gebruik moet worden gemaakt van dodend geweld.

Daar is echter in deze tijd nog een probleem bij gekomen.

De weg van het geweld heeft tenslotte grenzen.

Erkenning van de zwaarmacht van de overheid betekent niet, dat alle middelen ter verdediging geoorloofd zijn.

(vervolg op pagina 110)

HET GROTE WONDER

Achteraf vragen we ons af waarom de discipelen, de vrienden, zelfs de familie van Jezus zijn opstanding op de derde dag niet rustig hebben afgewacht. Hij had dat immers goed en duidelijk en herhaaldelijk aangekondigd. Wie het lijdensprogram volgde had de laatste blijde acte kunnen zien aankomen.

Want Hij is verrezen, precies zoals Hij voorgezegd had.¹⁾ Maar toen het gebeurde wilde niemand het geloven. Maria Magdalena dacht er niet aan, moeder Maria evenmin, de discipelen noemden het beuzelpraat, de wandelaars naar Emmaüs waren door dit onaanvaardbare nieuws nog verder van de wijs gebracht en Thomas eiste bewijzen, eer hij als denkend mens zulke onzin wenste te aanvaarden.

Nu ja, niemand? De kerkelijke elite heeft er wel degelijk rekening mee gehouden. De hogepriesters en farizeërs gingen, toen Jezus al dood en begraven was, een wacht en verzegeling van het graf verzoeken. Want als Jezus zou opstaan — zijn vijanden geloofden het en sidderden! — zou heel hun opzet nog zijn mislukt en zou dit laatste wonder alle andere overtreffen.

Hun vrees werd bewaarheid. Ze moesten, zelf in paniek, de dodelijk geschrokken Romeinse soldaten opvangen en deze met geld en goede woorden het eeuwige zwijgen opleggen. Zo is de leugen van slapende soldaten de historie ingegaan.²⁾ Op dat ogenblik geloofde niemand in het wonder van opstanding — dan de kerkadel.

—o—

Wanneer de rouw om de Gestorvene zo algemeen en zo diep en zo ontroostbaar was, moet er een goede reden zijn geweest voor dat algemene ongeloof. Dan hoeven we onder dat „ongeloof” misschien geen zondige activiteit of afwijzing te verstaan — maar eenvoudig: een niet-open-staan voor de werkelijkheid. En dat is menselijk.

Hebt u wel eens iemand na een overlijdensbericht zien terugkomen? Weet u misschien een geval van iemand die, na vele jaren afwezigheid wegens oorlogsomstandigheden of schipbreuk, na officiële doodverklaring en na een gesloten tweede huwelijk van zijn weduwe, plotseling kwam opdagen? Dat zijn schokken, die in hun omgeving een aardbeving gelijk zijn. En nu spreken we nog over een terugkomst van een dood-gewaande. Niet over een terugkomst-uit-de-dood.

Toch — Jezus kwam terug uit de dood. En de discipelen hadden op Hem kunnen rekenen. Het Grote Wonder was eeuwenlang in de mensenharten voorbereid. In de loop van de heilshistorie was het bij Gods volk gaan dagen: dat het met de dood niet afgelopen is. Legden de aartsvaders nog hun voeten samen en werden ze tot hun vaders verzameld — Job wist dat hij straks vanuit zijn graf zijn Verlosser zou zien, met eigen ogen.³⁾ Een psalmist zong dat na de dood het leven voor ons klaarligt, hoewel we net als de beesten schijnen te sterven.⁴⁾ En Paulus schreef: als wij alleen voor dit leven op Christus hopen, zijn we erg beklagenswaardig.⁵⁾

Tussen dit langzaam opkomend gemeenschappelijk bewustzijn en Paulus' sterke taal staan Jezus' wonderen. Eerst het opwekken van Jairus' dochtertje, dat heette ingeslapen te zijn. Dan het opwekken van de jonge man in Naïn, tussen sterven en begraven in. Vervolgens de opwekking van Lazarus, dagen na zijn sterven. Deze trits moet de discipelen, en het volk, verbijsterd hebben. Maar nog niet wijs gemaakt. Want Israël had geen toekomstverwachting meer op het ogenblik dat de toekomst doorbrak.

Wij kunnen zo bedolven worden onder heilskennis, dat het heil langs ons heen gaat. We kunnen dagelijks Heere-Heere zeggen, en toch misschien niet door Hem gekend worden, Hem niet kennen.

Maria sprak met haar geliefde Meester en hield Hem voor een vreemde; pas na een codewoord herkende ze Hem. De mensen van Emmaüs spraken lange tijd met Hem, maar hun ogen werden verhinderd Hem te herkennen;⁶⁾ pas na Woord en Teken realiseren ze, Wie ze in huis gehaald hadden. Toen Jezus zich aan zijn discipelen vertoonde waren die verbijsterd en dachten een geestverschijning te zien;⁷⁾ pas na Woord en Teken drong de waarheid tot hen door. Nadat Jezus „hun geest toegankelijk had gemaakt voor het begrijpen van de Schriften”.⁸⁾ Tussen kennen en begrijpen kan veel liggen. We kunnen een leven lang in de kerk komen,

duizenden preken aanhoren, de Bijbel kennen als onze broekzak — maar wel onder het oordeel vallen van „onverstandigen en tragen van hart om te verstaan.”⁹⁾

Dat is geen eeuwig oordeel gelukkig. De Bijbel zegt dat wij verhinderd kunnen worden. De ogen van de Emmaüs-gangers „werden gehouden”,¹⁰⁾ of verhinderd, of belemmerd, of gesloten, of bevangen — zeggen diverse vertalingen. Dat is van buiten af verhinderd; dat kan dus ook, al stelt het ons niet buiten elke aansprakelijkheid. De Heere geeft ons soms niet meer dan we kunnen verwerken. Na dezen zullen we de rest wel verstaan. Bij de mensen uit Emmaüs maakte de Heiland de Schrift indachtig, zodat ze rijp werden om te zien wat levensgroot aanwezig was. Toen gingen hun ogen open en ze herkenden Hem.¹¹⁾ De on-verstandigen, de niet-verstaanden, die traag van begrijpen waren, werden wijs.

En is het geen genade, wanneer we niet meer te verwerken krijgen dan we op een ogenblik aankunnen? Denk eens aan die Romeinse soldaten, die onverwacht met het grote wonder geconfronteerd werden: ze waren „als dooen”, zo schrokken zich bijkans dood.

Misschien zit hier wel de oorzaak van de vele verwarrende tegenspraken in de evangeliën. Waren er twee engelen of was er een? Waren die binnen of buiten het graf? Wie van de vrouwen waren het eerst aan het graf? Hebben ze de steen zien weggrollen of was die steen al weggerold toen ze kwamen? Hebben de vrouwen haar ontdekking uit vrees verzwegen, of hebben ze die meteen aan Petrus en Johannes meegedeeld? Hebben ze haar specerijen op zondagmorgen gekocht en klaargemaakt, of hadden ze dat op vrijdagmiddag al gedaan? En toen de vrouwen naar het graf gingen, brak de dag toen aan, of was het nog donker, of was de zon al op? Deze en meer vragen mogen we stellen, wanneer we serieus de Bijbel lezen. Leest u de vier evangeliën zelf maar eens na op dit punt. Alle waarnemingen schijnen met elkaar in tegenspraak te zijn. Indien ooit dan zouden we op deze plaats graag de grootst mogelijke eensluidendheid hebben gehad. Maar niemand heeft in zijn verbijstering meer dan een fragment kunnen opnemen — en dan nog soms onvolledig. Niemand stond met lens en microfoon klaar. En de waarnemingen, als alle menselijke waarnemingen, zijn ten dele. Waarnemingen van uitzonderlijke en verbijsterende gebeurtenissen — gebrekkige waarnemingen van het onmogelijk geachte, grote wonder: de opstanding uit de doden.

—o—

Even buiten de toenmalige muren van Jerusalem ligt de Heilig Grafkerk. Deze basiliek is gebouwd zowel over Golgotha als over het graf van Jozef van Arimatea. Helena, Constantijn's moeder, heeft de plaatsen door helderziende dromen aangewezen en Constantijn heeft ze, overeenkomstig de vrome overlevering, aanvaard; hier bouwde hij een basiliek overheen. Er ligt ook elders een „grafteun”, waarin sommigen het authentieke graf van de Heiland erkennen — denk aan de bekende ds v. d. Hoeven en aan Godfried Bomans. Maar de traditie zegt dat Jezus' lijden, sterven, dood en opstanding hebben plaats gevonden ter plaatse van de Heilig Grafkerk. De kerk van Constantijn is verwoest; de kruisvaarders bouwden de huidige basiliek op de oude fundamenten.

Beide, de kruisheuvel en het graf, lagen vlak bij elkaar.¹²⁾ Beide lagen buiten de poort¹³⁾ — en waarom zouden ze vër buiten de poort liggen? Bovendien hebben opgravingen aangetoond, dat ter plaatse een begraafplaats met Joodse zerken is geweest.

Maar de barokke pracht van de Heilig Grafkerk brengt geen historische zekerheid, eerder verbijstering. De christenheid heeft vele vonden gezocht om zichzelf en elkaar bewijzen te leveren. Zalig die niets gezien en toch geloofd heeft. Slechts een punt is duidelijk: het graf is leeg, Gode zij dank.

Ja, Christus' graf was leeg achtergelaten, zegt de Bijbel; met uitzondering van de doeken. Die doeken zijn zo achtergebleven, zegt het Grieks, dat niemand Hem er kan hebben uit gewikkeld — maar dat Hijzelf er moet zijn uitgestapt, als uit een cocon.¹⁴⁾ Johannes begreep en geloofde toen hij die doeken zag liggen: niet de stof maar de vorm.

De Heiland is niet gestolen, de wachters hebben niet geslapen en niemand behoefde Hem te helpen. Hijzelf stond op, ons tot gerechtigheid. En Hij bewees ons, tragen van hart, dat het met de dood nog niet uit is. Halleluja!

„Jairus had een dochtertje, en allen die haar zagen, dachten dat zij gestorven was en kwamen haar beklagen. Maar Jezus zei: 'ga heen, zij slaapt' en heeft haar aangeraakt. Slapen is niet tot de dood, slapen is wachten op U, want als uw stem tot ons spreekt, zien wij en kennen wij U”.¹⁵⁾

1) Mtt. 28 : 6 — 2) id. : 11-15 — 3) Job 19 : 25 — 4) Ps. 49 : 13 — 5) 1 Cor. 15 : 19 — 6) Luc. 24 : 16 — 7) id. 24 : 37 — 8) id. 24 : 45 — 9) Luc. 24 : 25 — 10) id. 24 : 10 — 11) 24 : 31 — 12) Joh. 19 : 41 — 13) Mtt. 27 : 32 en Hbr. 13 : 13 — 14) Joh. 20 : 5-9 — 15) Muus Jacobse, Lied 52 voor de kerken.

Een korte rit

*Een gebroken fiets
en verder
niets
dan telefoontjes
en verbijstering.*

*Een machinaal aangedreven lichaam
probeert
samen met de levenden
de geest vast te houden
maar
iemand
opende het venster.*

*Het graf wetend
denk ik
drie dagen
duren lang*

HANS VAN SEVENTER

Vervolg van pagina 108

HET ZWAARD VAN DE OVERHEID

De overheid, die zich van haar roeping bewust is, zal op een bepaald moment van tegenweer kunnen afzien, omdat de weg van geweld onbegaanbaar geworden is.

Worden die grenzen overschreden, als we gebruik maken van de moderne militaire middelen? De zogenaamde A.B.C.-wapens (atomaire, bacteriologische en chemische wapens) kunnen tenslotte leiden tot een totale vernietiging van de mensheid.

Het doel heiligt de middelen niet.

Men kan wel met een massale inzet van nucleaire wapens het recht willen dienen, maar het wordt een zinloze zaak, als niemand van deze gerechtigheid genieten kan.

Nu is het zo, dat elke oorlog, ook die met conventionele wapens, een verschrikkelijke zaak is. En het wordt steeds erger. Toen in de oorlog 1914-1918 vliegtuigen achter het front gingen opereren, betekende dat een verergering. In de tweede wereldoorlog werd het nog verschrikkelijker, toen er massale bombardementen op steden uitgevoerd werden. Een nucleaire oorlog zal echter nog veel meer omvattend en totaler zijn. Het kan de vernietiging van de gehele mensheid tot gevolg hebben. Daarbij mogen we niet vergeten, dat we ook de technische ontwikkelingen op nucleair gebied niet los mogen zien van de ethiek.

Niet elk middel is toelaatbaar.

Oorlogsmiddelen mogen niet verder reiken dan het beoogde doel.

In deze situatie zijn er velen, die daarom gekozen hebben voor atoompacifisme, voor eenzijdige afschaffing van kernwapens, terwijl anderen pleiten voor eenzijdige vermindering van kernbewapening. Men wijst kernwapens af als mogelijk middel om bepaalde doeleinden te gebruiken. Nu is het juist, dat een massale strategische aanval met kernwapens op het gebied van de tegenstander de verhouding tussen doel en middelen omkeert. Dat is, naar ik meen, in strijd met Gods geboden.

De belangrijke vraag is echter, of dit atoompacifisme of ook beperking van kernbewapening het geëigende middel is om het gevaar te keren.

In elk geval biedt het eenzijdig terugtrekken van Nederland geen oplossing. Onze veiligheid wordt grotendeels bepaald door het machtsverevenwicht tussen de Ver. Staten en Rusland. Of wij terugtrekken heeft geen effect. Het is niet dan een loos gebaar, waarbij de schijn gewekt, dat wij onze handen in onschuld kunnen wassen. Maar we laten daarbij anderen het vuile werk doen.

Wij verkeren nl. in de paradoxale situatie dat de wederzijdse dreiging met het allerergste de wereldvrede beschermt. Het is niet lonend de ander aan te vallen. Het strategisch machtsverevenwicht bepaalt onze veiligheid in belangrijke mate.

Het atoomwapen is er. Dat feit kunnen we niet negeren.

Wederzijdse afschaffing, althans vermindering van nucleaire wapens moet het doel zijn. Het onderhandelen daarover is alleen mogelijk, als aan beide kanten de machtsituaties elkaar in evenwicht houden.

Eenzijdig ontwapenen roept geweld op. Eenzijdige ontwapening maakt de risico's voor een nucleaire oorlog juist groter.

Natuurlijk kan God ons ook helpen zonder kernwapens. Een andere zaak is, of wij vrijwillig afstand van deze wapens mogen doen, zolang de ander het niet doet.

Wij mogen de verantwoordelijkheid om door verzwakking der nucleaire bewapening de kans op een nucleaire oorlog te vergroten, niet op ons nemen. Zolang het enigszins mogelijk is, moet de overheid de burgers tegen booswichten beschermen. Zij is Gods dienaar en draagt het zwaard niet voor niets. Atoompacifisme brengt daarom geen oplossing. Op dit moment wordt de weg van niet oorlog naar vrede mogelijk gemaakt door het hebben van wapens, die niet in hun volle omvang gebruikt kunnen worden.

Min. Scholten schreef in de vredeskrant „Shalom” dan ook niet zonder reden: „Ik ben overtuigd dat in de situatie waarin we verkeren, de kernwapens als uiterste middel van internationale politiek, oorlog in feite onmogelijk maken.”

Een feit is, dat kernwapens nu deel uitmaken van ons veiligheidssysteem. We kunnen in de gegeven situatie niet anders doen dan zoeken naar wegen om te voorkomen, dat ze gebruikt worden.

Eenzijdige ontwapening sluit geen nucleaire oorlog uit en roept daarbij nog andere problemen op, zoals de capitulatie voor het communisme.

En ook dat laatste mogen we niet onderschatten. Communistische overheersing betekent een afschuwelijke terreur en verlies van alle rechten en vrijheden, waaronder die van godsdienstvrijheid. Natuurlijk kan God zich een gemeente vergaderen onder een regim, dat ons knecht. Zijn wij echter verantwoord, als wij niet het uiterste doen om dat te voorkomen?

Zolang er geen internationale rechtsorde is (en zal deze er ooit komen?) zal de overheid geen afstand kunnen doen van het atoomzwaard.

Daarbij moeten we ons bewust zijn, dat dit zwaard geen absolute, maar wel optimale veiligheid garandeert.

In deze wereld zullen wij door de gebrokenheid van het leven geen volledige oplossing vinden.

Dat zal pas plaats vinden als de volle echte vrede aanbreekt onder het regiment van onze Heer en Koning Jezus Christus.

In deze tijd zullen wij leven „in het evenwicht van vrees”.

Ik eindig met een gedicht van Werumeus Buning:

*Heer geef genade in dit uiterst uur
Kinderen spelen met het vuur
En schroeien zich
Laat Gij hen niet verbranden.*

P. J. van Kampen — Zeist

De Vijf Zuilen (vervolg)

4. de Ramadan

De „heilige maand” Ramadan moet gevierd worden; in die maand is voor het eerst Allahs woord tot Mohammed gekomen. In diezelfde maand verliet hij tien jaar, later zijn stad Mekka en begon hij aan zijn *Hidzra*, zijn tocht naar Medina, die als startpunt van de Moslimjaartelling geldt. Ramadan is nu de vastenmaand.

Het Islamitisch jaar is gebaseerd op de maankalender; dat scheelt per jaar elf dagen met de kalender die wij gebruiken. Het verschil van elf dagen per jaar maakt dat men pas aan het jaar 1400 begonnen is, terwijl men toch rekt van 622 A.D. (In deze veertiende eeuw is men dus ruim 40 jaarrekeningen verder gekomen dan wij.) Het betekent óók dat de maand Ramadan elk jaar op een andere tijd valt en in een tijdsspanne van ruim dertig jaar alle seizoenen doorlopen heeft.

De Ramadanmaand gaat vooraf aan de „*lailat al-qadar*”, „de nacht van de lotsbestemming”. Deze 27e dag van de Ramadan krijgt de vermelding „een nacht beter dan duizend nachten, wanneer de engelen met toestemming van hun Heer neerdalen en het vrede is tot het opgaan van de zon.” (Soera 97) Die nacht herdenkt men Mohammeds roepingsvisie.

Het opgaan en ondergaan van de zon markeert ook de periode waarin men vasten moet. Geen eten of drinken mag men tijdens de dag nuttigen; zo stringent wordt dit door sommigen opgevat dat men zelfs geen speeksel zal doorslikken. Vooral als de Ramadan in de hete zomer valt, is het houden van de vasten een ware kwelling! Alleen 't avonds mag men eten en drinken. Volgens sommige niet-islamitische beschouwers kunnen de nachten haast tot orgieën aanleiding geven; anderen ontkennen dat echter.

In sommige landen is niet-vasten een strafbaar feit; in andere streken ziet men veel minder streng op de naleving van het gebod toe. Ziekten en zwangere vrouwen kunnen de verzuimde vastendagen later inhalen. De ouderen die niet meer kunnen vasten mogen hun gelofte „afkopen” met een extra gift aan de armen.

Is de Ramadan ten einde, dan wordt er een uitbundig feest gevierd dat

wel wat trekken van ons carnaval heeft. Van de door de vasten aangekweekte zelftucht, een besef van afhankelijkheid aan Allah en het in-voelen van de nood der permanent armen lijkt dan — tijdelijk — niet zoveel te merken.

5. de Hadj

Het vijfde gebod is dat van de Hadj, de pelgrimstocht naar Mekka, die verplicht is voor wie lichamelijk en economisch die tocht eenmaal in zijn leven kan maken. Met name in de laatste maanden van het jaar, na de Ramadan, is het een goede zaak naar de heilige plaatsen van de Islam te gaan. Miljoenen pelgrims komen dan in Djedda, de havenstad, aan of arriveren met chartervluchten. Allen zoeken ze de stad Mekka en willen ze de heilige berg Arafat beklimmen.

Ondanks de soms grote ras- of standsverschillen trekken de pelgrims ver- eend op; alle verschillen in rang zijn weggedaan, omdat men allen dezelfde kledij draagt: twee lakens die aan elkaar gevoegd zijn en later vaak als lijkwade zullen dienen. Dit gelijkheidsprincipe heeft de Islam vermoede- lijk door de eeuwen heen veel aanhangers bezorgd; ook blijkt het goed voor de relaties tussen de verschillende moslimstaten, waarvan inwoners eendrachtig bijeen zijn.

Als de nagels en hoofdhaar van de mannen geknipt zijn, gaat de reiniging in; seksuele relaties komen tijdens de pelgrimstocht niet voor. De kreet weerklinkt: *Labbaika Allahoema*, „Hier ben ik, o Allah”. In Mekka aangekomen, bezoekt men de Kaäba, de plaats die Abraham en Ismaël aan Allah gewijd zouden hebben. De nabijgelegen Zemzembron wordt be- zocht. Zeven maal loopt men eromheen, om te herinneren hoe een rade- loze Hagar op die plaats water vond voor haar zoon Ismaël. (Volgens de Bijbel vond die gebeurtenis in de omgeving van het Joodse Beersheba plaats...) In de Kaäba wordt de heilige (metoor?) steen gekust, vaak onder het uitspreken van de woorden: „Nu Heer, kwijt ik mij van mijn plicht.” Met een gezuiverd hart laat men dan de heilige plaats achter zich. Een ander hoogtepunt is de bijeenkomst op de berg Arafat, ongeveer 14 km van Mekka. Met tienduizenden hoort men een preek aan, die niet nalaat een diepe indruk te maken. Tijdens de hadj wordt vaak een rund, geit of schaap geofferd; de rijken offeren soms een kameel. Het is een herinnering aan Abrahams offer van (vermoedelijk) Ismaël. Het feest *El-id-El-Kabir* wordt in heel de Moslimwereld gevierd.

Weer thuisgekomen wordt de pelgrim een *hadj*, een gevierd lid van de gemeenschap die de tocht heeft gemaakt.

kerknieuws

Zoetermeer — I.v.m. het aanstaande vertrek van ds F. Sawyer is het adres van de kerk van Zoetermeer thans: Th. de Lange, Beatrixlaan 6, 2751 XS Moer- kapelle, tel. 01793-1902.

Regio Kampen — Kort verslag van de vergadering van kerken behorende tot de regio Kampen, gehouden te Emmel- oord op donderdag 6 maart 1980.

1. Ds A. Broersma opent de vergade- ring namens de roepende kerk van Lely- stad met het laten zingen van Ps. 119: 3. Hierna leest hij uit Eph. 3: 14-21 en gaat vervolgens voor in gebed. Ds Broer- sma heet allen hartelijk welkom, in het bijzonder de br. afgevaardigde uit de Chr. Geref. Kerk te Lelystad, te weten br. C. C. Hulsman. In memoriam wordt gedacht aan Mevrouw Doornbos, die op deze dag begraven werd. Ds Doornbos wordt veel kracht toegewenst. Ook werd gemeld dat de kerken van Kampen en IJsselmuiden beroepen hebben uitge- bracht. De kerk van Lelystad treft ook voorbereidingen voor het beroepings- werk. De Ned. Geref. en Chr. Geref. kerken van Emmeloord zijn bezig met een nadere samenwerking met de Ned. Geref. Kerk van Marknesse.

2. Alle kerken zijn met credentiebrie- ven vertegenwoordigd.

3. De vergadering wordt geconstitueerd. In het moderamen nemen zitting ds J. Stuij, praeses, br. J. F. Buist van IJsselmuiden, scriba en ds J. Plantinga, assessor.

4. De agenda van de vergadering wordt vastgesteld.

5. De notulen van de regiovergadering gehouden op 4 okt. 1979 worden ge- lezen door ds Stuij. Deze worden met een enkele wijziging goedgekeurd en on- dertekend door het moderamen. Naar aanleiding van de notulen merkt ds v. d. Kwast op, dat de reacties op de tot nu toe gedane pogingen om een kerk- blad in het leven te roepen in het alge- meen verblijdend zijn. Gelet op de reac- ties uit de kerken tot het spreken van een stichtelijk woord in de gemeenten door br. Kloosterman, besluit de verga- dering zijn preekconsent te verlengen voor een half jaar binnen de regio Kampen.

6. Aangaande de ingekomen stukken: er is een schrijven van de kerk van Lelystad waarin wordt gevraagd voor goedkeuring van de classis, naar art. 6 K.O., om hun predikant ds Broersma af te staan aan het onderwijs aan de C.S.G. „de Brug” te Lelystad. De clas- sis sluit zich aan bij de uitspraken en goedkeuring hieromtrent van de classis Zwolle van de Chr. Geref. Kerken ge- houden op 27 febr. jl. Er is ook een schrijven van de kerk van Urk waarin een alternatief voorstel betreffende de regeling van de emeritaatsvoorziening gedaan is. Hiervan wordt kennis geno- men door de classis.

De artikelen die ds De Jong eind vorig jaar over het onge- huwd samenwonen geschreven heeft, zijn nu in brochure-vorm te verkrijgen.

De prijs is f 3,50 (incl. porto- kosten). Te bestellen bij de heer G. de Kruijf, Waterhoenlaan 60, Zeist. Giro 575663.

ONTMOETINGS- DAG ZUTPHEN

Hanzehal en Hanzehof
D.V. zaterdag 26 april '80

Keuzeprogramma
tijdens de middagpauze:
klassieke muziek - gospelgroepen
- diaries over zending en kontakt
Oost Europa.
Informatie over het onderwerp:
„Wat lezen onze kinderen?”
Stands. Enz enz.

Betreffende de wens van de Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken om wederzijdse waarnemers toe te laten op elkaars classesvergaderingen, heeft de classis Zwolle van de Chr. Geref. Kerken de wens uitgesproken om, niet classale waarnemers, maar waarnemers namens de plaatselijke kerken toe te laten op hun classis. Hiermee gaat de classis Kampen accoord. Er is ook en schrij- ven van de classis Zwolle der Chr. Geref. Kerken waarin zij de regionale vergadering Kampen bezoekt een com- missie samen te stellen die met de sa- mengestelde commissie van de Chr. Geref. Kerken gaat praten over zaken die in discussie zijn. Hiermee gaat de classis accoord die br. Noorloos te Urk, ds v. d. Kwast, ds Zwarteveen, en ds Schaeffer benoemt tot deze commissie, die een rapport zullen uitbrengen op de volgende classisvergadering.

8. De deputaten voor de hulpbehoe- vende kerken in de regio Kampen heb- ben vergaderd op 6 febr. jl. over een steunverzoek uit de regio Arnhem voor de kerken Aalten/Winterswijk en Neede. De deputaten van Kampen stellen voor dat de kerken van de regio Kampen, al- thans voor dit jaar, zich garant zullen stellen voor aanvulling van het tekort ad f 5.000,— en de kerken te vragen voor dit doel een collecte te houden, en onmiddellijk het van ons gevraagde bedrag geheel over te boeken uit het thans nog aanwezige saldo. Hiermee gaat de classis accoord.

9. Kerkvisitatie wordt gerapporteerd door ds Verhoef verricht bij de kerken van Zwartsluis en Marknesse, en door ds Plantinga verricht bij de kerk van Kampen. Ds v. d. Kwast rapporteert over de overkomst van ds Wielenga op het zendingsveld. Ds v. d. Kwast rap- porteert ook over de raad van toezicht van de studentenbegeleiding.

10. Van de rondvraag naar art. 41 K.O. maakt de kerk van Zwartsluis gebruik.

11. Bij de persoonlijke rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

12. De roepende kerk voor de volgen- de regionale vergadering zal Marknesse zijn. Dan zal het moderamen bestaan uit afgevaardigde van IJsselmuiden, praeses; afgevaardigde van Zwartsluis, scriba en afgevaardigde van Dronten, assessor. De volgende regionale verga- dering zal D.V. gehouden worden te Emmeloord op 2 okt. 1980.

13. Na zingen van Psalm 118:1 en dankgebed sluit de praeses de verga- dering.

Namens de regionale vergadering, ds J. Plantinga, assessor

Eindhoven — Wie al langer wacht op de mogelijkheid om zijn zeilkennis over te dragen op een enthousiaste groep jongelui van jouw leeftijd (ouder dan 18), heeft nu die gelegenheid.

Zeilkamp „Eindhoven” (met jongelui uit geheel Nederland) zoekt nog een stel jongens/meisjes die kunnen zeilen. De plaats: Terhorne.

De tijd: 19 juli-2 augustus.

De prijs: 285 gulden.

Inlichtingen: Leo de Ruiter, tel. 040- 831688, Nuenen; Rik Berghuis, tel. 04927-1482, Mierlo; beiden alleen in het weekend.

Doe het, bel snel! Tot horens dan maar.

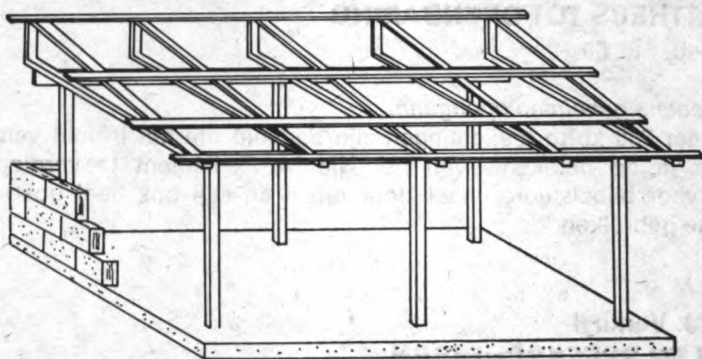

Stichting Ref. Hulpactie
WOORD EN DAAD

Giro 3020900

Gorinchem

**HELP HEN
AAN EEN ONDERDAK**

In 1980 moeten vier krottenwijken in Guatemala verdwijnen. Nieuwe woningen ontbreken echter geheel.

Hier worden 400 gezinnen, slachtoffers van de aardbeving in 1976 gesteund door Woord en Daad.

Een programma beoogt, voor hen allen dit jaar een solide huis te bouwen. Kosten per huis f 1450,—.
Bouwt u allen mee?

St. Ref. Hulpactie Woord en Daad

GIRO 3020900 Gorinchem
met vermelding „Onder de pannen”.

U kunt hier of in een ander land een kind financieel adopteren voor f 35,— per maand.
Inlichtingen: J. Slot, Rembrandtlaan 10, Doorn. Tel. 03430 - 4103.
Inlichtingen alg.: I. t Lam, Postbus 560, Gorinchem. Tel. 01830 - 32550. Privé 23604

Geboren :

Marianne Hermina Jentien
(Marjan)

C. J. van Zwieten
L. Z. van Zwieten-Meulink
Pieter-Jan

31 maart 1980
Holtviklanden 192
7542 JT Enschede

*U bent van harte welkom
op het
Goud- en Zilversmidatelier*
„DE VLINDER”

Hanna de Miranda,
Maartensgat 21,
3311 CK Dordrecht

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

*Kerknieuws en berichten over
kerkelijke/christelijke aktivitei-
ten te zenden naar:*

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-
stede.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november

Kennismakingsabonnement

Wilt u ter kennismaking enkele weken
Kerknieuws ontvangen?

U gireert f 9,—

op **postrekening 1534121** t.n.v. Weekblad
Kerknieuws te Heerlen met vermelding
„kennismakingsabonnement”.

Dit abonnement gaat in na de ontvangst van
uw overschrijving en wordt drie maanden
later alleen voortgezet, als u dat wenst.

Als u zich wenst te abonneren voor f 27,50
per halfjaar of een proefnummer wilt
ontvangen, kunt u een lege, ongefrankeerde
envelop met vermelding „abonnement” of
„proefnummer” zenden naar Weekblad
Kerknieuws.

Antwoordnummer 102, 6400 VB Heerlen.
Telefoon 045-710401.

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN

IN DIT BLAD!

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 Zeist

Nieuwe boeken

H. Bardeloos
VRAGEN NAAR DE WEG

200 blz., f 24,50

De vervreemding tussen kerk en samenleving.

De auteur legt vanuit zijn jarenlange praktijkervaring de vinger bij het harde feit dat kerk en samenleving elkaar weinig meer te zeggen hebben. Mensen moeten elkaár weer vragen stellen, over en weer, met de ramen open zodat er uitzicht blijft op de mensen buiten op straat. Een boek dat aandachtige bespreking verdient in en buiten de kerk.

Drs. H. de Jong
BRON EN NORM

164 blz., f 23,50

Korte gemakkelijk te lezen bijbelstudies uit het Oude en Nieuwe Testament. Duidelijk blijkt dat de inhoud van de Bijbel ook voor mensen van vandaag van veel betekenis is.

Op geheel eigen wijze weet deze bekende Amsterdamse predikant de boodschap van de Bijbel door te geven en te actualiseren. Verschenen in de serie *Bijbel en Gemeente*.

Ds. M. J. C. Visser
VAN MATTHEÛS TOT OPENBARING

366 blz., geb. f 32,50

Waar de laatste geheimen opengaan.

De ongeveer 850 korte toelichtingen zijn bedoeld om het inzicht van de bijbellezers in de betekenis van het Nieuwe Testament te verdiepen. Geschikt voor bijbelstudie, maar door opzet en stijl ook heel goed als dagboek te gebruiken.

Prof. dr. J. Verkuyl
PREKEN EN PREEKSCHETSEN

128 blz., f 17,50

Deze preken en preekschetsen staan in rechtstreeks verband met de wereldzending, het werelddiakonaat en de ontwikkelingssamenwerking. Drie aspecten die evenveel aandacht moeten hebben in de gemeente. Een boek met visie!

Voor kerkeraden, zendingscommissies, commissies werelddiakonaat, bijbelkringen — voor heel de gemeente!

Verkrijgbaar in de boekhandel

UITGEVERSMATTSCHAPPIJ J. H. KOK — KAMPEN